

Účinky medzinárodných zmlúv medzi EÚ a Marokom v kontexte územia Západnej Sahary^[1]

The effects of international treaties between the EU and Morocco in the context of the territory of Western Sahara

JUDr. Ing. Dominika Moravcová, MBA.

**Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Ústav medzinárodného a
európskeho práva, interný doktorand.**

Anotácia

Európska únia a Maroko sú významnými partnermi, čo determinujú aj vzájomné obchodné vzťahy prostredníctvom viacerých medzinárodných dohôd. Maroko je súčasťou desaťročia pretrvávajúceho sporu o susediace územie Západnej Sahary. V predložennom článku identifikujeme účinky obchodných dohôd medzi Európskou úniou a Marokom vo vzťahu k územiu Západnej Sahary a pôsobnosti týchto dohôd na predmety obchodných transakcií pochádzajúcich zo sporného územia.

Annotation

The European Union and Morocco are important partners, which is also determined by their trade relations through several international agreements. Morocco is part of a decades-long conflict over the contiguous territory of Western Sahara. In the present article, we identify the effects of trade agreements between the European Union and Morocco in relation to the territory of Western Sahara and the scope of these agreements on the goods of trade transactions originating from the disputed territory.

Kľúčové slová

Obchodné dohody, Európska únia, obchodné vzťahy, Západná Sahara.

Keywords

Trade agreements, European Union, trade relations, Western Sahara.

Úvod

Globalizácia vo svete spôsobuje neustále prehĺbovanie vzťahov medzi subjektmi medzinárodného spoločenstva. Táto kooperácia je nevyhnutným predpokladom pre rozvoj medzinárodného obchodu a obchodných vzťahov. Európska únia (ďalej len „EÚ“) ako významný aktér medzinárodného spoločenstva uzatvára medzinárodné dohody s rôznymi štátmi po celom svete, ktoré sa týkajú okrem iného aj obchodných vzťahov a regulovania obchodných transakcií, colných preferencií a napr. aj priamych zahraničných investícií. Významným partnerom Európskej Únie je aj Maroko. Ide prirodzene o recipročný vzťah, z ktorého benefitujú obe zúčastnené strany. Maroko je významným partnerom Európskej únie nielen v oblasti obchodu a priamych zahraničných investícií, ale aj v iných oblastiach,

napr. pri koordinovanom riadení migrácie. Európska únia má preto uzavretých s Marokom niekoľko medzinárodných dohôd.

Medzinárodné dohody, ktoré v rámci svojich vonkajších právomocí uzatvára EÚ, sú neoddeliteľnou súčasťou právneho poriadku Európskej únie.^[2] Túto právomoc zverujú Únii priamo zakladajúce zmluvy EÚ ako primárny prameň únieového *acquis*. V zmysle článku 216 ZFEÚ sú tieto zmluvy právne záväzné a to nielen pre inštitúcie EÚ, ale aj pre všetky členské štáty.^[3] Dôvodom, prečo sme si vybrali pre spracovanie predloženého článku práve zmluvy s Marokom je sporná otázka vo veci územnej pôsobnosti týchto dohôd vo vzťahu k územiu Západnej Sahary, ktoré je pod nezákonnou marockou okupáciou. Maroko a pôvodné obyvateľstvo Západnej Sahary vedú desaťročia trvajúci spor o územie tejto bývalej španielskej kolónie. Niektorí autori preto upozorňujú na možnú kolídiu obchodných zmlúv s Marokom s pravidlami medzinárodného práva verejného.^[4] Cieľom predloženého článku je identifikovať účinky týchto medzinárodných dohôd s ohľadom na dodržiavanie pravidiel medzinárodného práva verejného a analyzovať účinky predmetných dohôd vo vzťahu k územiu Západnej Sahary. Úvodom sa budeme venovať otázkam právneho rámca týchto dohôd a predpokladom ich územnej pôsobnosti. Imanentná časť článku sa bude venovať územnej pôsobnosti analyzovaných dohôd na Západnú Saharu v zmysle judikatúry Súdneho dvora EÚ (ďalej len „SDEÚ“), Viedenského dohovoru o zmluvnom práve a v kontexte tzv. „*rule of origin*“. Analýzu k dohodám medzi EÚ a Marokom analogicky doplníme výkladovou materiálou z rozsudku SDEÚ vo veci Brita.^[5] Hlavným cieľom článku je identifikovať možné problémy v súvislosti s účinkami vybraných dohôd, ktoré z nášho pohľadu prináša *status quo* a navrhnúť prípadné zmeny, ktoré by mohli zefektívniť tieto účinky aj transparentnosť dohôd tak, aby nevznikali pochybnosti o kolídiach s únieovým právom, najmä judikatúrou SDEÚ a pravidlami medzinárodného práva verejného.

1 Vzťahy medzi EÚ, Marokom a Západnou Saharou

Predložený článok sa zaoberá účinkami medzinárodných obchodných dohôd medzi Marokom a EÚ a to prioritne v kontexte územnej pôsobnosti. Pre porozumenie danej problematiky považujeme za nevyhnutné stručne priblížiť *status quo* v oblasti Západnej Sahary. Západná Sahara, s rozlohou 266.000 km², sa rozprestiera na severozápadnom pobreží Afriky, medzi susednými štátmi Marokom, Alžírskom a Mauretániou.^[6] Ide o pomerne riedko osídlenú, prevažne púštnu oblasť a pobrežie obmýva Atlantický oceán, čo zvyšuje lukratívnosť územia z hľadiska rybolovu aj prírodných zdrojov. Potenciál tohto územia evidovalo aj Španielsko, ktoré od roku 1884 začalo kolonizovať túto oblasť s pôvodnými kmeňmi.^[7] Organizácia Spojených národov (ďalej len „OSN“) reflektovala na požiadavky kolonizovaných oblastí ohľadne práva národov na sebaurčenie a v roku 1960 došlo k prijatiu rezolúcie č. 1514 (XV) – Deklarácia o udelení nezávislosti koloniálnym krajinám a národom (ďalej len „Deklarácia“). Deklarácia potvrdila, že všetky národy majú právo na sebaurčenie a vyzvala, aby bola umožnená nezávislosť a sloboda, aby bola dodržaná zásada nediskriminácie a odovzdaná právomoc národom týchto území a to bez akýchkoľvek podmienok alebo výhrad.^[8] Od roku 1963 je územie zapísané na zozname tzv. nesamosprávnych území OSN, ktoré už v roku 1965 vyzvalo na dekolonizáciu Západnej Sahary.^[9] Kľúčovým medzníkom v histórii bol rok 1973 kedy vzniká saharské hnutie Polisario (*Frente Polisario* / Front Polisario – odvodené z *Frente Popular de Liberación de Saguía el Hamra y Río de Oro*), ktorého

cieľom je nezávislosť a vznik samostatnej Západnej Sahary.^[10] Maroko ako susedná krajina vznieslo nad touto oblasťou svoje územné nároky, začalo s nezákonnou okupáciou časti územia a začal sa desaťročia pretrvávajúci spor, dnes často označovaný za zabudnutý. Napriek snahám o ukončenie nepriaznivej situácie v regióne zo strany OSN, misie MINURSO na zabezpečenie referenda a návrhom zúčastnených strán, konflikt medzi stranami naďalej pretrváva. Množstvo autorov upozorňuje na nepriaznivé podmienky, v ktorých žije civilné obyvateľstvo v utečeneckých táboroch aj na pochybenia v oblasti dodržiavania ľudských práv v predmetnej oblasti zo strany okupačnej mocnosti aj Frontu Polisario.^[11] Faktom zostáva, že Západná Sahara, reprezentovaná frontom Polisario, nebola uznaná zo strany OSN za štát, a preto nemá ani reprezentáciu na pôde OSN.^[12] Maroko, ako samostatný štát, a teda originárny subjekt medzinárodného práva verejného, uzatvára medzinárodné dohody s ostatnými subjektmi spoločenstva, medzi ktoré patrí aj Európska únia.

Európska únia má z nášho pohľadu v tomto smere dlhodobo neutrálnu a konzistentnú rétoriku. Viacero autorov upozorňuje, že EÚ by v zmysle záväzkov z medzinárodného práva a práva ľudu Západnej Sahary na sebaurčenie mala zvážiť svoje úzke vzťahy s Marokom.^[13] Upozorňujeme, že EÚ neuznáva marockú suverenitu nad územím Západnej Sahary a rešpektuje medzinárodné právo aj práva saharského ľudu. Členské štáty EÚ, ani EÚ samotná, neuznávajú Saharskú arabskú demokratickú republiku ako samostatnú republiku a zdržiavajú sa aj rokovaní s Frontom Polisario, ktorý ju reprezentuje, hoci aktuálna správa sa uskutočňuje do veľkej miery na diaľku z utečeneckých táborov v Alžírsku. EÚ otvorene podporuje „politický proces v rámci OSN s cieľom dosiahnuť politické, spravodlivé, realistické, pragmatické, trvalé a vzájomne prijateľné riešenie založené na kompromise v súlade s rezolúciami Bezpečnostnej rady OSN.“^[14] EÚ zároveň vyzýva strany konfliktu k spolupráci s OSN aj s misiou MINURSO. Vo svojom objasnení pozície z roku 2022 žiadala EÚ aj o dofinancovanie projektov určených na pomoc osôb žijúcich v táboroch v alžírskom Tindouf-e.^[15] Európsky parlament apeluje na OSN na posilnenie mechanizmu a monitoringu ochrany ľudských práv v predmetnej oblasti a rovnako vyzýva Európsku komisiu (ďalej len „Komisia“), aby vyčlenila finančnú pomoc na humanitárne účely pre saharský ľud žijúci v táboroch.^[16]

Neopomenuteľným faktom je, že Maroko je príjemcom finančnej pomoci EÚ a silným a cenným partnerom EÚ v boji proti radikalizácii, terorizmu a obchodovaniu s ľuďmi. Maroko ako cieľová krajina prílevu nelegálnej migrácie dostala na podporu stratégie v tejto oblasti zdroje zo strany Zvereňeneckého fondu EÚ pre Afriku.^[17] Tieto vzťahy sa netýkajú sporného územia Západnej Sahary a mali by byť z nášho pohľadu naďalej udržiavané. Prerušenie intenzívnych obchodných, investičných a ďalších vzťahov s Marokom by nemalo z nášho pohľadu priamy dopad na riešenie konfliktu. Celkový objem obchodných transakcií s tovarom v roku 2020 medzi EÚ a Marokom predstavoval 35,3 miliardy EUR. EÚ má okrem uvedeného aj významné zahraničné investície práve v Maroku.^[18] Napriek intenzívnej spolupráci s Marokom si myslíme, že pozícia Európskej únie by mala zostať v otázkach konfliktu statická a podporovať riešenie zo strany OSN.

Medzinárodné dohody medzi EÚ a Marokom a ich právny režim

Ako sme už spomínali v úvode článku, medzinárodné dohody sú neoddeliteľnou súčasťou únievého *acquis* a sú záväzné pre EÚ aj jej členské štáty.^[19] Súdny dvor EÚ má kompetenciu konať a rozhodnúť o prejudiciálnych otázkach, ktoré sa týkajú výkladu týchto medzinárodných dohôd.^[20] Pre vymedzenie ich účinkov je však rozhodujúce, že sú aktmi medzinárodného práva.^[21] Základné pravidlá týkajúce sa medzinárodných zmlúv sú komplexne obsiahnuté vo Viedenskom dohovore o zmluvnom práve.^[22] Tieto pravidlá sa aplikujú aj na medzinárodné dohody, ktoré analyzujeme v predložennom článku. Pre účely dosiahnutia vymedzených cieľov považujeme za kľúčové spomenúť článok 31 Viedenského dohovoru, ktorý uvádza ako jedno z kľúčových pravidiel interpretácie zmlúv dobromyseľnosť.^[23] Práve toto „zlaté pravidlo“^[24] výkladu by z nášho pohľadu malo byť dominanciou aj pri výklade medzinárodných dohôd s Marokom v súvislosti s územnou pôsobnosťou na oblasť Západnej Sahary. Medzinárodné zmluvy ako pramene medzinárodného práva verejného by mali korešpondovať so všeobecnými právnymi zásadami uznávanými civilizovanými národmi.^[25] Pre účely práce považujeme za nevyhnutné spomenúť základnú zásadu *pacta sunt servanda* a v nadväznosti na to povinnosti oboch strán plniť zmluvu dobromyseľne.^[26]

Európska komisia v zmysle čl. 17 ods. 1 ZEU vo všeobecnosti zastupuje EÚ navonok, s výnimkou vybraných oblastí a spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky.^[27] Má povinnosť kontrolovať dodržiavanie a správnu aplikáciu týchto dohôd, a to nielen v členských štátoch, ale aj v tretích štátoch. Pokiaľ by Komisia nedokázala vykonať účinne kontrolu dostupnými prostriedkami v zmysle zmluvy, je povinná informovať členské štáty o nevyhnutných opatreniach, ktoré by mali byť v tejto súvislosti prijaté.^[28] Európska komisia alebo vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku majú v zmysle čl. 218 ods. 9 ZFEÚ zároveň možnosť, navrhnúť Rade aby prijala rozhodnutie, ktorým sa pozastaví výkon medzinárodnej dohody.^[29] Sme toho názoru, že čo sa týka zmlúv s Marokom všeobecne, mali by byť ponechané v platnosti aj naďalej, avšak odporúčili by sme modifikovať prístup zo strany Komisie. V súvislosti s uvedeným by Komisia mala monitorovať pôvod predmetov obchodných transakcií medzi EÚ a Marokom a pokiaľ by aj tieto predmety pochádzali zo sporného územia Západnej Sahary, mala by dbať na to, aby s tým súhlasili okrem orgánov, ktoré sú pod správou okupačnej mocnosti aj autority, ktoré zastupujú pôvodné obyvateľstvo. Tento postup by z nášho pohľadu dokázal zvýšiť transparentnosť a kritika zo strany viacerých odborníkov by stratila na sile. Ďalšou kľúčovou zásadou je *pacta tertiis nec nocent nec prosunt*, ktorá je obsiahnutá priamo vo Viedenskom dohovore v čl. 34: „Zo zmluvy nevznikajú ani záväzky ani práva tretiemu štátu bez jeho súhlasu.“^[30] Samozrejme, ako sme uviedli, Západná Sahara nie je zo strany OSN ani EÚ uznaná za štát a je tzv. nesamosprávnym územím. Práve s ohľadom na túto zásadu však vítame aktuálnu snahu Komisie o súhlas miestnych orgánov s pôsobnosťou preferenčných dohôd s Marokom aj na oblasť Západnej Sahary a následný monitoring formou ročných správ o benefitoch pre saharský ľud. Tejto otázke sa ešte budeme v článku hlbšie venovať. Prirodzene, prichádzajú do úvahy aj ďalšie zásady v kontexte analyzovanej témy, napr. zásada v zmysle ktorej nikto nesmie čerpať výhodu zo svojho protiprávneho konania^[31] a ďalšie, avšak pre účely článku sa im nebudeme hlbšie venovať. Záverom tejto kapitoly by sme radi zhrnuli, že medzinárodné dohody medzi EÚ a Marokom by sa mali vymedziť len na územie Maroka a územie Západnej Sahary by malo byť zapojené výlučne so súhlasom autorít reprezentujúcich pôvodné

obyvateľstvo. Benefity, ktoré z tohto rozšírenia pôsobnosti na sporné územie vyplývajú aj pre obyvateľstvo Západnej Sahary sú intenzívne, avšak je nevyhnutné uvedomiť si, že veľké množstvo pôvodného obyvateľstva sa aktuálne nachádza v utečeneckých táboroch v Alžírsku a oblasť Západnej Sahary obýva veľké množstvo pôvodne marockého obyvateľstva.

Predtým, ako sa budeme venovať analýze územnej pôsobnosti považujeme za nevyhnutné spomenúť aspoň niektoré kľúčové dohody s Marokom. Významnou je najmä Euro-stredomorská dohoda o pridružení medzi EÚ a Marokom.^[32] V nadväznosti na uvedené máme účinnú aj Dohodu vo forme výmeny listov medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom o recipročných liberalizačných opatreniach pre poľnohospodárske výrobky, spracované poľnohospodárske výrobky, ryby a výrobky rybného hospodárstva (ďalej len „Dohoda o liberalizačných opatreniach“).^[33] Tejto dohode sa budeme venovať hlbšie pri judikatúre SDEÚ. Okrem uvedených máme aj iné Dohody vo forme výmeny listov^[34] a v článku spomenieme aj Dohodu o partnerstve v odvetví udržateľného rybárstva medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom.^[35] Z pohľadu územia pôvodu tovaru, ktorý je predmetom obchodných transakcií sa budeme venovať len v kontexte spomínaných dohôd. Významnú leteckú dohodu^[36], alebo Dohodu, ktorá sa venuje vedeckej a technickej spolupráci^[37] nebudeme hlbšie pre účely predkladaného článku analyzovať.

Cieľom nasledujúcej kapitoly je analyzovať územnú pôsobnosť vybraných medzinárodných dohôd v kontexte využívania zdrojov a územia Západnej Sahary, ktoré je pod spomínanou nezákonnou okupáciou Maroka. Niektorí autori si kladú otázku, či EÚ potenciálne, alebo skutočne vplýva na situáciu v Západnej Sahare formou bilaterálnych zmlúv s Marokom cez nezákonné využívanie prírodných zdrojov Západnej Sahary.^[38] Európsky parlament upozorňuje na využívanie zdrojov bez možnosti výhod pre miestnych obyvateľov a vyzýva inštitúcie EÚ k apelovaniu na Maroko, aby pri využívaní prírodných zdrojov tejto oblasti rešpektovalo medzinárodné právo.^[39]

2 Účinky medzinárodných dohôd medzi EÚ a Marokom pre územie Západnej Sahary

V rámci tejto kapitoly budeme skúmať účinky analyzovaných obchodných dohôd s Marokom v kontexte územnej pôsobnosti. Zameriame sa na otázku pôvodu predmetov obchodných transakcií na základe týchto dohôd a identifikujeme, za akých podmienok by tieto predmety mohli pochádzať zo sporného okupovaného územia Západnej Sahary. V zmysle čl. 29 Viedenského dohovoru: „Pokiaľ zo zmluvy nevyplýva alebo nie je inak zjavný iný úmysel, zaväzuje zmluva každú zmluvnú stranu pre celé jej územie.“^[40] Na strane Marockého kráľovstva preto zostáva otáznou, či môže byť predmetom obchodných transakcií s EÚ tovar pochádzajúci z územia Západnej Sahary. Túto odpoveď nachádzame v judikatúre Súdneho dvora jednak konkrétne k vybranému územiu a analogicky môžeme použiť aj výkladovú materiálu zo známeho rozsudku Brita.^[41]

Kľúčovým rozsudkom priamo pre oblasť Západnej Sahary je rozhodnutie vo veci T-512/12. Front Polisario podal žalobu proti Rade EÚ vo veci zrušenia jej rozhodnutia o uzavretí dohody vo forme výmeny listov medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom o recipročných liberalizačných opatreniach pre poľnohospodárske výrobky, spracované poľnohospodárske výrobky, ryby a výrobky rybného hospodárstva a o nahradení protokolov č. 1, 2 a 3 a ich príloh a o zmenách a doplneniach

Euro-stredomorskej dohody o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej. Súdny dvor stanovil, že dotknuté rozhodnutie sa zrušuje v rozsahu, v akom schvaľuje, že predmetná dohoda sa vzťahuje na územie Západnej Sahary.^[42] Rada podala proti rozsudku odvolanie, v ktorom Súdny dvor zdôraznil, že inštitúcie EÚ vedeli o tom, že Maroko uplatňuje dotknutú dohodu aj na časť územia Západnej Sahary, ktorú ovláda a toto uplatnenie nenamietli. Maroko považuje Západnú Saharu za súčasť svojho územia, čo sa rozchádza s postojom EÚ vo veci konfliktu na území Západnej Sahary. Dotknutá Dohoda o liberalizácii bola uzavretá 12 rokov po Dohode o pridružení, ktorá sa po celý ten čas uplatňovala. Nevložením doložky s výhradou pre územie Západnej Sahary implicitne inštitúcie EÚ súhlasili s uplatňovaním Dohody na tomto území. Tým, že sa však Dohoda nemôže uplatňovať na územie Západnej Sahary, Front Polisario nie je možné považovať za aktívne legitimovaný subjekt na podanie žaloby na zrušenie sporného rozhodnutia a pôvodný rozsudok sa v odvolacom konaní zrušil.^[43] Napriek tomu však vnímame jeho dôležitosť z hľadiska rozsiahlej výkladovej matérie k uplatniteľnosti dotknutých dohôd s Marokom.

Kľúčovou dohodou o spolupráci medzi EÚ a Marokom je spomínaná Euro-stredomorská dohoda o pridružení medzi EÚ a Marokom, cieľom ktorej je vytvoriť podmienky pre liberalizáciu obchodu, podporu spolupráce a hospodárskych vzťahov, podporu finančnej spolupráce aj spolupráce v sociálnych a kultúrnych záležitostiach.^[44] Súdny dvor sa opäť venoval Západnej Sahare v rozsudku z 27. februára 2018 vo veci C-266/16, v ktorom deklaroval, že: „Zahrnutie územia Západnej Sahary do pôsobnosti dohody o pridružení porušuje určité pravidlá všeobecného medzinárodného práva uplatniteľné vo vzťahoch medzi Úniou a Marockým kráľovstvom, konkrétne zásadu sebaurčenia pripomenutú v článku 1 Charty OSN a zásadu relatívneho účinku zmlúv, ktorá je výslovne vyjadrená v článku 34 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve“ a vo výroku rozsudku uviedol, že Dohoda o partnerstve v sektore rybolovu a ani súvisiaci Protokol sa neuplatnia na vody príľahlé k územiu Západnej Sahary.^[45] Túto Dohodu o rybolove medzi EÚ a Marokom označuje za neplatnú aj generálny advokát Wathelet, a to rovnako z dôvodu jej pôsobnosti na územie Západnej Sahary a jej príľahlých vôd. Generálny advokát sa navyše domnieva, že aj súkromné osoby by mali mať možnosť dovolávať sa preskúmania dohôd, ktoré uzavrela EÚ s odvolaním sa na medzinárodné právo. Zdôrazňuje, že do tohto preskúmania vstupujú otázky práva na sebaurčenie, zásady trvalej zvrchovanosti nad prírodnými zdrojmi aj pravidlá medzinárodného humanitárneho práva uplatniteľné na uzatváranie medzinárodných dohôd týkajúcich sa ťažby prírodných zdrojov okupovaného územia. Generálny advokát dospel k záveru, že na tieto normy sa možno odvolávať v rámci súdneho preskúmania medzinárodnej dohody uzavretej Úniou a uviedol, že EÚ si nespĺnila svoju povinnosť neuznať protiprávny stav vyplývajúci z porušenia práva ľudu Západnej Sahary v medziach, v akých sa dohoda týka sporného územia. Od EÚ sa očakáva aby aj jej vonkajšia činnosť korešpondovala s ochranu ľudských práv a medzinárodným právom. Situácia by mohla byť rektifikovaná napríklad formou zavedenia podmienky do zmluvy o možnosti benefitovať z kontraktu pôvodnému obyvateľstvu Západnej Sahary, prípadne obdobnej záruky.^[46] Viacero odborníkov, napríklad aj ELDH (Európski právnici za demokraciu a ľudské práva) vyzvali EÚ a členské štáty, aby neuzatvárali dohody o využívaní týchto zdrojov na území Západnej Sahary, ktoré je pod nezákonnou marockou okupáciou. Zdôvodňujú to tacitnou podporou zotrvania Maroka na spornom území.^[47]

Na Európsku komisiu bola smerovaná aj otázka cez možnosť položenia parlamentných otázok. Komisia mala zodpovedať, či brali do úvahy porušenie čl. 49 štvrtého Ženevského dohovoru vo veci financovania projektov spojených s rybolovom už po vynesení spomínaného rozsudku Súdneho dvora.^[48] Odpovedala F. Mogherini, vtedajšia podpredsedníčka Komisie. Výsledok rokovaní OSN v konflikte Západnej Sahary podľa nej nemožno predvídať. Apelovala na nezáväznosť spomínaného stanoviska generálneho advokáta, a preto sa budú riadiť výlučne rozsudkom Súdneho dvora, ktorý je záväzný pre inštitúcie EÚ aj pre všetky členské štáty. Pripomenula, že EÚ podporuje snahu OSN o spravodlivé riešenie.^[49] Tu by sa možno žiadala reakcia na otázky medzinárodného aj humanitárneho práva v konflikte a nielen odkaz na rozsudok a oficiálne stanoviská.

V Rozhodnutí Rady (EÚ) 2019/217 z 28. januára 2019 o uzavretí Dohody vo forme výmeny listov medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom o zmene protokolov č. 1 a č. 4 k Euro-stredomorskej dohode o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej už stojí, že v zmysle judikatúry Súdneho dvora sa táto Dohoda o pridružení vzťahuje výlučne na územie Maroka a nie na územie Západnej Sahary. Je dôležité nenarušiť obchodné toky za súčasného dodržiavania ľudských práv a medzinárodného práva. Odvolávajúc sa na správu Komisie, výhody pre Západnú Saharu z týchto obchodov prevažujú nad nevýhodami.^[50] Uvedomujeme si možné pozitívne dopady na tento región, avšak radi by sme upozornili na nevyhnutnosť kontroly dodržiavania zmlúv v zmysle rozsudkov SDEÚ a posilnený monitoring pri identifikácii pôvodu predmetov obchodných transakcií v rámci spomínaných zmlúv. Z uvedených rozsudkov SDEÚ, napriek tomu že Maroko svoju zvrchovanosť nad sporným územím považuje za *fait accompli*, jasne vyplýva, že obchodovanie medzi EÚ a Marokom, v ktorom je predmetom obchodu tovar pochádzajúci zo zdrojov z územia Západnej Sahary, kolide s medzinárodným právom. Správa Komisie však vyzdvihuje benefity, ktoré poskytuje táto spolupráca saharskému ľudu, a preto by z nášho pohľadu v tomto smere bolo nevyhnutné vyžiadať si povolenie od miestnych orgánov na využívanie týchto oblastí v rámci spomínaných dohôd s možnosťou pre pôvodné saharské obyvateľstvo priamo sa podieľať na benefitoch prameniacich zo zmluvy. V tejto veci by ale bolo podstatné jasne identifikovať náležitosti toho, aký orgán by bol oprávnený toto povolenie udeľovať a aby to neboli orgány pod výlučnou správou Marockého kráľovstva.

Okrem uvedeného by sme ešte chceli spomenúť Dohodu o partnerstve v odvetví udržateľného rybárstva medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom, ktorá sa s rybolovnou oblasťou vysporiadava priamo vo svojom znení, a to v zmysle, že pod túto dohodu spadajú aj príľahlé vody Západnej Sahary v súlade s pozíciou Maroka. Toto ustanovenie však nemá mať vplyv na prípadné rokovania, ktoré sa budú týkať vymedzenia morských oblastí.^[51] V rámci výmenných listov, ktoré sú súčasťou dokumentu EÚ aj Maroko potvrdili rešpektovanie vzájomných pozícií, pričom Marocké kráľovstvo považuje oblasť Západnej Sahary za neoddeliteľnú súčasť vnútroštátneho územia, nad ktorým uplatňuje plnú zvrchovanosť.^[52]

V tejto súvislosti by sme radi poukázali analogicky na rozsudok Súdneho dvora vo veci Brita, ktorý sa týkal Dohody o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a Izraelským štátom a ohľadom na dočasnú dohodu medzi ES a Organizáciou pre oslobodenie Palestíny (ďalej len „OOP“). Spor sa týkal nemeckej spoločnosti Firma Brita GmbH (ďalej len Brita), dovážajúcej zariadenia na výrobu sódočky

a colného orgánu v Hamburgu, ktorý zamietol uplatnenie preferenčných ciel v zmysle spomínanej dohody na tovar pochádzajúci z územia Západného brehu Jordánu. Tovar vyrába dodávateľ so sídlom na Západnom brehu Jordánu, ktorý vydal potvrdenie o pôvode výrobkov v Izraeli v nadväznosti na čo Brita žiadala o preferenčný režim cla. ES mali uzavreté s dotknutými územiami dve euro-stredomorské dohody, Jednu s Izraelom a druhú s OOP, ktorá koná na účet palestínskych orgánov Západného brehu Jordánu a Pásma Gazy pričom je jasne vymedzené, ktoré colné orgány štátu vývozu sú oprávnené vydávať osvedčenia o pôvode. Pokiaľ by bolo umožnené izraelským orgánom vydať tieto potvrdenia vo vzťahu k pôvodu výrobkov na Západnom brehu Jordánu, colné orgány Palestíny by mali svoje právomoci ohrozené, a preto vylúčil výrobky s pôvodom na Západnom brehu Jordánu spod územnej pôsobnosti danej Dohody.^[53] Analogicky k tomuto rozsudku by sme radi upozornili na fakt, že práve colné orgány členských štátov takýmto spôsobom dokážu aj v prípade Západnej Sahary dohliadať nad dodržiavaním záverov zo spomínanej judikatúry SDEÚ a užšia kooperácia s Komisiou by mohla napomôcť so zvýšením transparentnosti týchto obchodov. Medzinárodné dohody aj judikatúra SDEÚ ako prameň únievého práva zaväzuje aj členské štáty a nielen Úniu ako celok.

Rules of origin

Nadväzujúc na rozsudky SDEÚ by sme radi poukázali aj na „*rules of origin*“ na pôde Svetovej obchodnej organizácie (ďalej len „WTO“). Ako upozorňuje WTO, globalizácia spôsobuje čoraz väčšiu kooperáciu medzi subjektmi medzinárodného spoločenstva. V praxi jednotlivých štátov existujú značné disparity v tom, ako definujú pôvod tovarov. Všeobecne uznanou je požiadavka podstatnej zmeny, resp. transformácie predmetu obchodnej transakcie. Rozdielne prístupy spočívajú najmä v otázkach výrobných a spracovateľských stupňov, percentuálnych podieloch a podobne. Istá miera harmonizácie na úrovni WTO má za cieľ zabezpečiť aspoň minimálny štandard interpretácie pravidiel pôvodu pri obchodovaní po celom svete. Tieto pravidlá majú nezastupiteľnú úlohu nielen z hľadiska vymedzenia územnej platnosti dohôd pri pôvode tovarov, ale aj pri otázkach verejného obstarávania, štatistických účeloch, zaradení transakcie pod doložku najvyšších výhod, pod preferenčné clo resp. iné zvýhodnenia prameniace z príslušného stupňa ekonomickej integrácie a kooperácie. WTO pripúšťalo, že istý stupeň zosúladenia by zefektívnil celkový tok medzinárodného obchodu a zároveň by znemožnil zneužitie týchto pravidiel v obchodnej politike subjektov.^[54] Uvedené viedlo k vzniku Dohody o pravidlách pôvodu, ktorá má za cieľ harmonizovať nepreferenčné pravidlá pôvodu. Napriek uvedenému, v prílohe II k Dohode o pravidlách pôvodu sa stanovuje, že všeobecné zásady a požiadavky dohody týkajúce sa nepreferenčných pravidiel pôvodu, pokiaľ ide o transparentnosť, pozitívne normy, administratívne posúdenia, súdne preskúmanie, zákaz retroaktivity zmien a dôvernoscť, sa uplatňujú aj na preferenčné pravidlá pôvodu.^[55] Stranami Dohody sú všetci členovia WTO^[56], čo znamená, že aj Maroko a EÚ, a preto by v rámci dohôd medzi týmito subjektmi malo dochádzať k objektívnemu a transparentnému vymedzeniu pôvodu výrobkov zo strany Maroka. Situáciu komplikuje fakt, že Maroko považuje územie Západnej Sahary do veľkej miery za svoje.

Pravidlá pôvodu sú riešené aj na regionálnej úrovni. Paneuro-stredomorského dohovoru o preferenčných pravidlách pôvodu stanovuje tieto pravidlá medzi zmluvnými stranami, medzi ktoré patria aj EÚ a Maroko.^[57] Čl. 11 Dodatku I potvrdzuje územný princíp vo veci pôvodu.^[58] Na základe Dohovoru došlo k hlbšej kooperácii a k uzavretiu Euro-stredomorskej dohody o pridružení medzi EÚ

a Marokom, ktorá je v platnosti od roku 2000 a vytvorila zónu voľného obchodu medzi stranami.^[59] V roku 2005 Rada EÚ prijala rozhodnutie, ktorým zmenila protokol č. 4 k predmetnej dohode. Čl. 12 zdôrazňuje územný princíp a uvádza, že podmienky pre determinovanie pôvodu musia byť splnené stranami po celý čas platnosti dohody.^[60] Územie Západnej Sahary sa však v týchto dokumentoch opomenulo, a preto, ako konštatoval SDEÚ, od platnosti dohôd bolo toto územie používané na účely využívania zdrojov s vedomím inštitúcií EÚ.^[61] Ako sme spomínali, následne bol vydaný kľúčový rozsudok SDEÚ, ktorý limitoval uplatnenie predmetných dohôd na územie Západnej Sahary, a to práve v zmysle pôvodu predmetu obchodných transakcií.

3 Rozšírenie uplatniteľnosti medzinárodných dohôd s Marokom na územie Západnej Sahary

V nadväznosti na doposiaľ uvedené došlo zo strany Komisie k návrhom, aby v podstate naďalej bolo toto územie využívané a aby výrobky, ktoré podliehajú kontrole marockých colných orgánov, využívali rovnaké obchodné preferencie ako predmety, ktoré nesporne spadajú pod predmetnú dohodu. Tieto návrhy mali naďalej podporovať pozíciu OSN vo veci Západnej Sahary a mali mať za cieľ zlepšiť hospodársku prosperitu regiónu.^[62] Práve toto mohlo byť zrejme problémom, ktorý vnímalo viacero autorov, pretože EÚ mohla zvoliť stratégiu vylúčenia týchto výrobkov z obchodných transakcií s Marokom. Týmto by sa nepriamo podporilo právo národov na sebaurčenie pre saharský ľud a neuznanie marockej zvrchovanosti nad sporným územím. EÚ však zvolila iné riešenie, ktoré spočívalo v kooperácii s príslušnými orgánmi vo veci rozšírenia týchto dohôd a obchodov aj na sporné územie, prirodzene, so súhlasom miestnych orgánov, ktoré však do veľkej miery spravuje Maroko. Tu by sme považovali za nevyhnutné jasne zdefinovať orgány, ktoré majú oprávnenie udeľovať súhlasy a ktoré *de facto* zastupujú aj pôvodné saharské obyvateľstvo.

Komisia vypracovala v súčinnosti s Európskou službou pre vonkajšiu činnosť Správu o výhodách pre obyvateľov Západnej Sahary a o konzultácii s týmito obyvateľmi, pokiaľ ide o rozšírenie colných preferencií na výrobky s pôvodom v Západnej Sahare. V rámci zabezpečenia kontinuity vývozu sa v tomto dokumente priklonili k využitiu colných preferencií aj na tieto výrobky za účelom zabezpečenia rozvoja saharského hospodárstva. Prerušenie týchto obchodov by malo z pohľadu Komisie negatívne dopady na otázky zamestnanosti, potenciálnych investícií, sociálno-ekonomický aj kultúrny rozvoj regiónu. Marocké orgány v súčinnosti s Komisiou zabezpečili rozsiahle rokovania so všetkými zainteresovanými stranami. Rovnako samotná Komisia konzultovala problematiku s miestnymi obyvateľmi, ktorí sa z jej pohľadu priklonili k výhodám obchodov a k zlepšeniu podnikateľského prostredia v regióne a súhlasili s rozšírením územnej platnosti aj na pôvod výrobkov v regióne. V závere Komisia konštatuje, že je to výhodné „teda viac-menej aj pre miestne obyvateľstvo, a to bez ohľadu na pôvod jednotlivých zložiek.“^[63] Od roku 2018 vychádzajú každoročne správy^[64], v ktorých Komisia monitoruje benefity z analyzovaných dohôd pre Západnú Saharu. Každopádne by sme radi upozornili na fakt, že množstvo pôvodného obyvateľstva žije v utečeneckých táboroch v Alžírskom Tindouf-e^[65], ktoré podľa nášho názoru nepociťuje priame benefity z týchto dohôd.

Článok sa zameriava striktne na otázku pôvodu tovaru a územnú pôsobnosť dotknutých dohôd a rozsah článku nám neumožňuje hlbšie sa venovať ľudskoprávnym a humanitárnym aspektom konfliktu v

Západnej Sahary. Chceli by sme aspoň upozorniť na to, že Európska únia má v zmysle spomínaných zásad povinnosť zmluvu dodržiavať, avšak s ohľadom na plnenie v dobrej viere by sme odporučili zamerať sa na monitoring v spornej oblasti. Odporučili by sme, aby v rámci kooperácie medzi EÚ a Marokom došlo aj k jasnejšiemu vymedzeniu, ktoré authority zastupujúce saharský ľud majú oprávnenie rozhodnúť o súhlase s týmito preferenciami a obchodmi. V rámci vnútorného trhu EÚ by sme v zmysle rozsudku Brita navrhovali intenzívnejší monitoring na úrovni colných orgánov členských štátov EÚ a užšiu kooperáciu s Komisiou v tejto veci.

Záver

Cieľom predloženého článku bolo analyzovať medzinárodné dohody medzi EÚ a Marokom z pohľadu pôvodu predmetov obchodných transakcií na základe týchto dohôd. Po tom, ako sa SDEÚ vyjadril, že územie Západnej Sahary musí byť negatívne vymedzené spod pôsobnosti dotknutých dohôd, EÚ mala v podstate dve možnosti. Vylúčiť sporné územie z uplatnenia dohôd, alebo nájsť spôsob, ako priviesť *status quo* do súladu s platným právnom a neprerušit tieto obchodné dohody. Západná Sahara ako súčasť Maroka je z marockého pohľadu *fait accompli*, a preto by bolo nesmierne náročné regulovať zo strany EÚ pôvod výrobkov. Komisia je zároveň presvedčená o benefitoch, ktoré *status quo* prináša aj pôvodnému obyvateľstvu v regióne, a preto sa vybrala cestou zosúladienia stavu s úniovým *acquis*, najmä judikatúrou Súdneho dvora aj medzinárodným právom verejným. Jednoznačne môžeme uviesť, že EÚ zaujala k sporu na predmetnom území jasné stanovisko. Napriek kritike niekoľkých autorov si myslíme, že EÚ správnym a veľmi diplomatickým spôsobom determinuje svoju pozíciu v zmysle podpory spoločného postupu medzinárodného spoločenstva na pôde OSN. Čo sa týka uznania Frontu Polisario a následne priznanie aktívnej legítimácie vo veci podania žaloby, ktorá bola predmetom konania pred SDEÚ, rozsudky SDEÚ majú záväzný charakter a neprináleží nám preto vyjadrovať sa k spomínanému návrhu generálneho advokáta, ktorého právna sila je s ohľadom na nezáväznosť nižšia, ako v prípade samotného rozsudku. Samozrejme, rozumieme aj opačnému pohľadu na skúmanú problematiku, avšak EÚ v rámci svojich vonkajších právomocí má možnosť tieto dohody uzatvárať aj naďalej a je nevyhnutné podčiarknuť fakt, že Maroko je významným obchodným partnerom EÚ.

Ako sme spomínali, Komisia sa rozhodla pre riešenie kolidujúceho stavu s rozsudkami SDEÚ cez súhlasné stanovisko pôvodného obyvateľstva a snaží sa poukázať na výhody, ktoré táto spolupráca prináša regiónu. Predmety obchodu pochádzajúce z oblasti Západnej Sahary tak boli rozhodnutím Rady zaradené do preferenčného režimu. Komisia koordinuje tento postup s Marokom aj miestnymi orgánmi. V správach Komisie sa však nespomínajú rokovania s Frontom Polisario, ktorý zastupuje saharský ľud. Veľké množstvo pôvodných obyvateľov žije v utečeneckých táboroch v Alžírsku, a preto máme dôvodné pochybnosti o možnostiach benefitovať z tejto spolupráce celkovo pre skutočné pôvodné obyvateľstvo Západnej Sahary. Každopádne, vnímame, že výhody, ktoré vyplývajú z týchto dohôd pre oblasť Západnej Sahary jednoznačne prevažujú nad nevýhodami, avšak pre elimináciu kritiky zo strany niekoľkých odborníkov by sme odporučili Komisii zamerať sa na jasné determinovanie miestnych orgánov, ktoré sú oprávnené vydávať súhlasy a potvrdenia k týmto obchodom. Mali by dbať na to, aby boli zastúpené aj pôvodným obyvateľstvom saharského ľudu. Pozitívne vnímame snahy zo strany Maroka o kooperáciu s Komisiou v tejto veci, avšak z nášho pohľadu je potrebné ju dotiahnuť k zvýšenej transparentnosti, aby sa tieto dohody nestretávali s kritikou v odborných kruhoch.

V nadväznosti na „*rules of origin*“ považujeme za nevyhnutné verifikovať potvrdenia o pôvode aby bolo zreteľné, ktoré predmety pochádzajú z oblasti Západnej Sahary, pretože medzinárodné spoločenstvo nepovažuje Západnú Saharu za súčasť Maroka. Ďalším odporúčením je posilniť monitoring zo strany colných úradov v Európskej únii v kontexte rozsudku Brita.

Záverom by sme chceli dodať, že si uvedomujeme význam týchto obchodných dohôd pre obe strany a zároveň je nevyhnutné vyjadriť podporu stranám pri snahe o poskytnutie benefitov z týchto dohôd aj pre saharské obyvateľstvo. Jediné v čom vidíme priestor pre zlepšenie je spomínaný monitoring, verifikácia a determinovanie subjektov spôsobilých rozhodovať o súhlasoch a potvrdeniach za pôvodné obyvateľstvo za účelom zvýšenia transparentnosti týchto obchodných transakcií.

Použité informačné zdroje

Asociación Americana de Juristas et al. Transitional justice measures to address the legacy of serious violations of human rights and humanitarian law committed in colonial contexts [online] Dostupné na Internet:

<https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Truth/CallLegacyColonialism/CSO/Group-of-Organizations-Western-Sahara-case.pdf> .

BBC, 2021. Western Sahara profile. [online] Dostupné na Internet:

<https://www.bbc.com/news/world-africa-14115273>.

Delegation of the European Union to the United Nations in New York, 2022. UNGA 77 – Fourth Committee: EU Explanation of Position on Western Sahara Resolution [online] Dostupné na Internet: https://www.eeas.europa.eu/delegations/un-new-york/unga-77-%E2%80%93-fourth-committee-eu-explanation-position-western-sahara_en?s=63 .

ELBERT, Ľ. a kol., 2019. Prípady z medzinárodného práva verejného. Košice: UPJŠ, ISBN 978-80-8152-824-8. [online] Dostupné na Internet: <https://unibook.upjs.sk/img/cms/2019/pravf/pripady-medzinarodneho-prava-verejneho.pdf> .

European Association of Lawyers for Democracy & World Human Rights, 2022.

Western Sahara crisis – a solution must be based on international law. [online] Available at:

<https://eldh.eu/en/2022/04/western-sahara-crisis-a-solution-must-be-based-on-international-law/> .

European Commission, n.d. Morocco [online] Dostupné na Internet:

https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/morocco_en .

European Commission, n.d. Arrangements list – Contracting Parties to the PEM Convention [online] Dostupné na Internet: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/international-affairs/origin-goods/general-aspects-preferential-origin/arrangements-list_en .

European Commission, 2018. EU budget: Commission proposes €1.26 billion to reinforce the European Solidarity Corps. In Daily News. [online] Dostupné na Internet: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_18_4130 .

European Parliament, 2018. Parliamentary question – E-000354/2018 [online]. Dostupné na Internet: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2018-000354_EN.html .

European Parliament, 2021. Motion for a resolution – B9-0362/2021 [online]. Dostupné na Internet: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2021-0362_EN.html .

Európska Komisia, n.d. Dohoda o pridružení medzi EÚ a Marokom [online]. Dostupné na Internet: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sk/content/dohoda-o-pridruzeni-eu-maroko> .

KARPAT, A. 2021. Zásada lojality v práve Európskej únie. 1. vyd. Praha : rw&w Science &w New Media Passau-Berlin-Prague, s. 56. ISBN 978-80-87488-41-6.

KLUČKA, J. 2011. Medzinárodné právo verejné (všeobecná a osobitná časť). 2. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2011. ISBN 987-80-8078-414-0.

LOVATT, H. 2020. From trade to international law: Why the EU should untangle its relationships with Morocco and Western Sahara. In: Ecf.eu. [online] Dostupné na Internet: <https://ecfr.eu/article/from-trade-to-international-law-why-the-eu-should-untangle-its-relationships-with-morocco-and-western-sahara/> .

MINURSO, n.d. Chronology of events. [online] Dostupné na Internet: <https://minurso.unmissions.org/chronology-events> .

Návrhy generálneho advokáta M. Wathelet-a prednesené 10. Januára 2018 vo veci C-266/16, (EU:C:2018:1).

SIMAN, M., SLAŠŤAN, M. 2012. Právo Európskej únie. Bratislava: Euroiuris, 2012. ISBN 978-80-89406-12-8.

TASR, 2020. Rusko odsúdilo uznanie marockej suverenity nad Západnou Saharou [online] Dostupné na Internet: <https://www.teraz.sk/spravy/rusko-odsudilo-uznanie-marockej-suveren/513785-clanok.html> .

United Nations, 2022. Western Sahara. [online] Dostupné na Internet: <https://www.un.org/dppa/decolonization/en/nsqt/western-sahara> .

UN-OHCHR, 2020. Human Rights Council starts interactive dialogue with the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhumane or degrading treatment or punishment [online] Dostupné na Internet: <https://www.ohchr.org/en/statements/2020/02/human-rights-council-starts-interactive-dialogue-special-rapporteur-torture-and> .

Vice-President Mogherini on behalf of the Commission, 2018. Parliamentary question – E-000354/2018(ASW) [online] Dostupné na Internet: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2018-000354-ASW_EN.html .

VRŠANSKÝ, P. a kol. 2013. Medzinárodné právo verejné – Osobitná časť. 1. vyd. Bratislava: Eurokódex, 2013. ISBN: 978-80-8155-003-4.

WILSON, J. 2022. EU Position on Western Sahara Unchanged. In: EU Political Report [online] Dostupné na Internetu: <https://www.eupoliticalreport.eu/eu-position-on-western-sahara-unchanged/> .

WTO, n.d. Technical Information on Rules of Origin [online] Dostupné na Internetu: https://www.wto.org/english/tratop_e/roi_e/roi_info_e.htm .

WTO, n.d. Members and Observers [online] Dostupné na Internetu: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm .

Právne akty a medzinárodné dohody

Agreement on Rules of Origin [online] Dostupné na Internetu: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/22-roo_e.htm#annl .

Dohoda vo forme výmeny listov medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom o zmene protokolov č. 1 a č. 4 k Euro-stredomorskej dohode o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej (OJ L 34, 6.2.2019, p. 4–7) .

Dohoda vo forme výmeny listov medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom o recipročných liberalizačných opatreniach pre poľnohospodárske výrobky, spracované poľnohospodárske výrobky, ryby a výrobky rybného hospodárstva a o nahradení protokolov č. 1, 2 a 3 a ich príloh a o zmenách a doplneniach Euro-stredomorskej dohody o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej (OJ L 241, 7.9.2012, p. 4–47).

Dohoda o partnerstve v odvetví udržateľného rybárstva medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom (OJ L 77, 20.3.2019, p. 8–55).

Dohoda o vedeckej a technickej spolupráci medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom, ktorou sa stanovujú podmienky účasti Marockého kráľovstva na Partnerstve pre výskum a inováciu v oblasti Stredozemia (PRIMA) (OJ L 106, 26.4.2018, p. 3–6).

Euro-stredomorská letecká dohoda medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej (OJ L 386, 29.12.2006, p. 57–88) .

Euro-stredomorská dohoda o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej – Protokol 1 o režime uplatňovania na dovoz poľnohospodárskych výrobkov s pôvodom v Maroku do Spoločenstva – Protokol 2 o režime uplatňovania na dovoz produktov rybolovu s pôvodom v Maroku do Spoločenstva – Protokol 3 o režime uplatňovania na dovoz poľnohospodárskych výrobkov s pôvodom v Spoločenstve do Maroka – Protokol 4 o definícii pôvodných výrobkov a metódach administratívnej spolupráce – Protokol 5 o vzájomnej pomoci v colných otázkach medzi správnymi orgánmi (Ú. v. ES L 70, 18.3.2000, s. 2 – 204).

General Assembly resolution 1514 (XV) Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples [online] Dostupné

na Internet: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-granting-independence-colonial-countries-and-peoples> .

Rozhodnutie Asociačnej Rady EÚ-Maroko č. 2/2005 z 18. novembra 2005, ktorým sa mení a dopĺňa protokol č. 4 k euro-stredomorskej dohode týkajúci sa vymedzenia pojmu „pôvodné výrobky“ a metód administratívnej spolupráce (OJ L 336, 21.12.2005, p. 1–118).

Rozhodnutie Rady o uzavretí regionálneho dohovoru o paneuro-stredomorských preferenčných pravidlách pôvodu (OJ L 54, 26.2.2013, p. 3–158) .

Rozhodnutie Rady (EÚ) 2019/217 z 28. januára 2019 o uzavretí Dohody vo forme výmeny listov medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom o zmene protokolov č. 1 a č. 4 k Euro-stredomorskej dohode o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej (OJ L 34, 6.2.2019, p. 1–3) .

Správa o výhodách pre obyvateľov Západnej Sahary a o konzultácii s týmito obyvateľmi, pokiaľ ide o rozšírenie colných preferencií na výrobky s pôvodom v Západnej Sahare {COM(2018) 481 final}.
[online] Dostupné na Internet: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0346R\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0346R(01)&from=EN) .

Uznesenie Európskeho parlamentu z 25. novembra 2010 o situácii v Západnej Sahare (2012/C 99 E/16) [online] Dostupné na Internet: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010IP0443&qid=1672863985810&from=SK> .

Štatút Medzinárodného súdneho dvora.

Viedenský dohovor o zmluvnom práve.

Zmluva o Európskej únii

Zmluva o fungovaní Európskej únie.

Judikatúra Súdneho dvora

Rozsudok z 30. septembra 1987, Demirel/Stadt Schwäbisch Gmünd, C-12/86, EU:C:1987:400.

Rozsudok zo 16. júna 1998, Racke/Hauptzollamt Mainz, C-162/96, EU:C:1998:293.

Rozsudok z 25. februára 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91.

Rozsudok z 10. decembra 2015, Front Polisario/Rada, T-512/12, EU:T:2015:953.

Rozsudok z 21. decembra 2016, Rada/Front Polisario, C-104/16, EU:C:2016:973.

Rozsudok z 27. februára 2018, Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118.

Poznámky pod čiarou

[1] Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-20-0567.

[2] SIMAN, M., SLAŠŤAN, M. 2012. Právo Európskej únie. Bratislava: Euroiuris, 2012. s. 296. ISBN 978-80-89406-12-8.

[3] Čl. 219 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

[4] LOVATT, H. 2020. From trade to international law: Why the EU should untangle its relationships with Morocco and Western Sahara. In: Ecf.eu. [online] Dostupné na Internet: <https://ecfr.eu/article/from-trade-to-international-law-why-the-eu-should-untangle-its-relationships-with-morocco-and-western-sahara/> [cit. 02.01.2023].

[5] Rozsudok z 25. februára 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91.

[6] Populácia cca 612 000 obyvateľov. In: United Nations, 2022. Western Sahara. [online] Dostupné na Internet: <https://www.un.org/dppa/decolonization/en/nsqt/western-sahara> [cit. 01.12.2022].

[7] BBC, 2021. Western Sahara profile. [online] Dostupné na Internet: <https://www.bbc.com/news/world-africa-14115273> [cit. 04.12.2022].

[8] General Assembly resolution 1514 (XV) Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples [online] Dostupné na Internet: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-granting-independence-colonial-countries-and-peoples> [cit. 05.12.2022].

[9] Asociación Americana de Juristas et al. Transitional justice measures to address the legacy of serious violations of human rights and humanitarian law committed in colonial contexts [online] Dostupné na Internet: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Truth/CallLegacyColonialism/CSO/Group-of-Organizations-Western-Sahara-case.pdf> [cit. 05.12.2022].

[10] ELBERT, Ľ. a kol., 2019. Prípady z medzinárodného práva verejného. Košice: UPJŠ, 2019. ISBN 978-80-8152-824-8. [online] Dostupné na Internet: <https://unibook.upjs.sk/img/cms/2019/pravf/pripady-medzinarodneho-prava-verejneho.pdf> [cit. 04.12.2022].

[11] UN-OHCHR, 2020. Human Rights Council starts interactive dialogue with the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhumane or degrading treatment or punishment [online] Dostupné na Internet: <https://www.ohchr.org/en/statements/2020/02/human-rights-council-starts-interactive-dialogue-special-rapporteur-torture-and> [cit. 02.01.2023].

[12] TASR, 2020. Rusko odsúdilo uznanie marockej suverenity nad Západnou Saharou [online] Dostupné na Internet: <https://www.teraz.sk/spravy/rusko-odsudilo-uznanie-marockej-suveren/513785-clanok.html> [cit. 30.12.2022].

[13] LOVATT, H. 2020. From trade to international law: Why the EU should untangle its relationships with Morocco and Western Sahara. In: Ecf.eu. [online] Dostupné na Internet:

<https://ecfr.eu/article/from-trade-to-international-law-why-the-eu-should-untangle-its-relationships-with-morocco-and-western-sahara/> [cit. 02.01.2023].

[14] WILSON, J. 2022. EU Position on Western Sahara Unchanged. In: EU Political Report [online] Dostupné na Internet: <https://www.eupoliticalreport.eu/eu-position-on-western-sahara-unchanged/> [cit. 02.01.2023].

[15] Delegation of the European Union to the United Nations in New York, 2022. UNGA 77 – Fourth Committee: EU Explanation of Position on Western Sahara Resolution [online] Dostupné na Internet: https://www.eeas.europa.eu/delegations/un-new-york/unga-77-%E2%80%93-fourth-committee-eu-explanation-position-western-sahara_en?s=63 [cit. 02.01.2023].

[16] Uznesenie Európskeho parlamentu z 25. novembra 2010 o situácii v Západnej Sahare (2012/C 99 E/16) [online] Dostupné na Internet: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010IP0443&qid=1672863985810&from=SK> [cit. 31.12.2022].

[17] European Parliament, 2021. Motion for a resolution – B9-0362/2021 [online] Dostupné na Internet: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2021-0362_EN.html [cit. 31.12.2022].

[18] European Commission, n.d. Morocco [online] Dostupné na Internet: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/morocco_en [cit. 31.12.2022].

[19] Rozsudok zo 16. júna 1998, Racke/Hauptzollamt Mainz, C-162/96, EU:C:1998:293, bod 41.

[20] Rozsudok z 30. septembra 1987, Demirel/Stadt Schwäbisch Gmünd, C-12/86, EU:C:1987:400, bod 7.

[21] KARPAT, A. 2021. Zásada lojality v práve Európskej únie. 1. vyd. Praha : rw&w Science & New Media Passau-Berlin-Prague, s. 56. ISBN 978-80-87488-41-6.

[22] KLUČKA, J. 2011. Medzinárodné právo verejné (všeobecná a osobitná časť). 2. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2011. s. 421. ISBN 987-80-8078-414-0.

[23] Čl. 31 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve.

[24] KLUČKA, J. 2011. Medzinárodné právo verejné (všeobecná a osobitná časť). 2. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2011. s. 447. ISBN 987-80-8078-414-0.

[25] Čl. 38, ods. 1 c) Štatútu Medzinárodného súdneho dvora. In: Ibid.

[26] VRŠANSKÝ, P. a kol. 2013. Medzinárodné právo verejné – Osobitná časť. 1. vyd. Bratislava: Eurokódex, 2013. s. 331. ISBN: 978-80-8155-003-4.

[27] Čl. 17 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii.

[28] SIMAN, M., SLAŠŤAN, M. 2012. Právo Európskej únie. Bratislava: Euroiuris, 2012. s. 297. ISBN 978-80-89406-12-8.

[29] Čl. 218 ods. 9 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

[30] Čl. 34 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve.

[31] KLUČKA, J. 2011. Medzinárodné právo verejné (všeobecná a osobitná časť). 2. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2011. s. 120. ISBN 987-80-8078-414-0.

[32] Euro-stredomorská dohoda o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej – Protokol 1 o režime uplatňovania na dovoz poľnohospodárskych výrobkov s pôvodom v Maroku do Spoločenstva – Protokol 2 o režime uplatňovania na dovoz produktov rybolovu s pôvodom v Maroku do Spoločenstva – Protokol 3 o režime uplatňovania na dovoz poľnohospodárskych výrobkov s pôvodom v Spoločenstve do Maroka – Protokol 4 o definícii pôvodných výrobkov a metódach administratívnej spolupráce – Protokol 5 o vzájomnej pomoci v colných otázkach medzi správnymi orgánmi (Ú. v. ES L 70, 18.3.2000, s. 2 – 204).

[33] Dohoda vo forme výmeny listov medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom o recipročných liberalizačných opatreniach pre poľnohospodárske výrobky, spracované poľnohospodárske výrobky, ryby a výrobky rybného hospodárstva a o nahradení protokolov č. 1, 2 a 3 a ich príloh a o zmenách a doplneniach Euro-stredomorskej dohody o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej (OJ L 241, 7.9.2012, p. 4–47)

[34] Dohoda vo forme výmeny listov medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom o zmene protokolov č. 1 a č. 4 k Euro-stredomorskej dohode o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej (OJ L 34, 6.2.2019, p. 4–7).

[35] Dohoda o partnerstve v odvetví udržateľného rybárstva medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom (OJ L 77, 20.3.2019, p. 8–55).

[36] Euro-stredomorská letecká dohoda medzi Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej (OJ L 386, 29.12.2006, p. 57–88).

[37] Dohoda o vedeckej a technickej spolupráci medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom, ktorou sa stanovujú podmienky účasti Marockého kráľovstva na Partnerstve pre výskum a inováciu v oblasti Stredozemia (PRIMA) (OJ L 106, 26.4.2018, p. 3–6).

[38] European Association of Lawyers for Democracy & World Human Rights, 2022. Western Sahara crisis – a solution must be based on international law. [online] Dostupné na Internet: <https://eldh.eu/en/2022/04/western-sahara-crisis-a-solution-must-be-based-on-international-law/> [cit. 01.01.2023].

[39] Uznesenie Európskeho parlamentu z 25. novembra 2010 o situácii v Západnej Sahare (2012/C 99 E/16) [online] Dostupné na Internet: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010IP0443&qid=1672863985810&from=SK> [cit. 31.12.2022].

[40] Čl. 29 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve.

[41] Rozsudok z 25. februára 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91.

[42] Rozsudok z 10. decembra 2015, Front Polisario/Rada, T-512/12, EU:T:2015:953, bod 247.

[43] Rozsudok z 21. decembra 2016, Rada/Front Polisario, C-104/16, EU:C:2016:973, body 99-102, 133, 134.

[44] Euro-stredomorská dohoda o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej – Protokol 1 o režime uplatňovania na dovoz poľnohospodárskych výrobkov s pôvodom v Maroku do Spoločenstva – Protokol 2 o režime uplatňovania na dovoz produktov rybolovu s pôvodom v Maroku do Spoločenstva – Protokol 3 o režime uplatňovania na dovoz poľnohospodárskych výrobkov s pôvodom v Spoločenstve do Maroka – Protokol 4 o definícii pôvodných výrobkov a metódach administratívnej spolupráce – Protokol 5 o vzájomnej pomoci v colných otázkach medzi správnymi orgánmi (Ú. v. ES L 70, 18.3.2000, s. 2 – 204).

[45] Rozsudok z 27. februára 2018, Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118, bod 63 a výrok rozsudku.

[46] Návrhy generálneho advokáta M. Wathelet-a prednesené 10. Januára 2018 vo veci C-266/16, (EU:C:2018:1).

[47] European Association of Lawyers for Democracy & World Human Rights, 2022. Western Sahara crisis – a solution must be based on international law. [online] Dostupné na Internet: <https://eldh.eu/en/2022/04/western-sahara-crisis-a-solution-must-be-based-on-international-law/> [cit. 01.01.2023].

[48] European Parliament, 2018. Parliamentary question – E-000354/2018 [online] Dostupné na Internet: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2018-000354_EN.html [cit. 04.01.2023].

[49] Vice-President Mogherini on behalf of the Commission, 2018. Parliamentary question – E-000354/2018(ASW) [online] Dostupné na Internet: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2018-000354-ASW_EN.html [cit. 04.01.2023].

[50] Rozhodnutie Rady (EÚ) 2019/217 z 28. januára 2019 o uzavretí Dohody vo forme výmeny listov medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom o zmene protokolov č. 1 a č. 4 k Euro-stredomorskej dohode o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Marockým kráľovstvom na strane druhej (OJ L 34, 6.2.2019, p. 1–3).

[51] Čl. 1 h) Dohody o partnerstve v odvetví udržateľného rybárstva medzi Európskou úniou a Marockým kráľovstvom (OJ L 77, 20.3.2019, p. 8–55).

[52] Ibid.

[53] Rozsudok z 25. februára 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91.

[54] WTO, n.d. Technical Information on Rules of Origin [online] Dostupné na Internet: https://www.wto.org/english/tratop_e/roi_e/roi_info_e.htm [cit. 31.12.2022].

[55] Agreement on Rules of Origin [online] Dostupné na Internet: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/22-roo_e.htm#annII [cit. 31.12.2022].

[56] WTO, n.d. Members and Observers [online] Dostupné na Internet: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm [cit. 31.12.2022].

[57] European Commission, n.d. Arrangements list – Contracting Parties to the PEM Convention [online] Dostupné na Internet: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/international-affairs/origin-goods/general-aspects-preferential-origin/arrangements-list_en [cit. 31.12.2022].

[58] Rozhodnutie Rady o uzavretí regionálneho dohovoru o paneuro-stredomorských preferenčných pravidlách pôvodu (OJ L 54, 26.2.2013, p. 3–158).

[59] Európska Komisia, n.d. Dohoda o pridružení medzi EÚ a Marokom [online] Dostupné na Internet: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sk/content/dohoda-o-pridruzeni-eu-maroko> [cit. 31.12.2022].

[60] Rozhodnutie Asociačnej Rady EÚ-Maroko č. 2/2005 z 18. novembra 2005, ktorým sa mení a dopĺňa protokol č. 4 k euro-stredomorskej dohode týkajúci sa vymedzenia pojmu „pôvodné výrobky“ a metód administratívnej spolupráce (OJ L 336, 21.12.2005, p. 1–118).

[61] Rozsudok z 10. decembra 2015, Front Polisario/Rada, T-512/12, EU:T:2015:953, bod 247.

[62] European Commission, 2018. EU budget: Commission proposes €1.26 billion to reinforce the European Solidarity Corps. In Daily News. [online] Dostupné na Internet: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_18_4130 [cit. 31.12.2022].

[63] Európska komisia, 2018. Správa o výhodách pre obyvateľov Západnej Sahary a o konzultácii s týmito obyvateľmi, pokiaľ ide o rozšírenie colných preferencií na výrobky s pôvodom v Západnej Sahare {COM(2018) 481 final}. [online] Dostupné na Internet:

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0346R\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0346R(01)&from=EN) [cit. 31.12.2022].

[64] European Commission, n.d. Arrangements list – Contracting Parties to the PEM Convention [online] Dostupné na Internet: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/international-affairs/origin-goods/general-aspects-preferential-origin/arrangements-list_en [cit. 31.12.2022].

[65] MINURSO, n.d. Chronology of events. [online] Dostupné na Internet: <https://minurso.unmissions.org/chronology-events> [cit. 19.12.2022].